

11. SINIF TARİH DERSİ

1. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI SINAV PROVASI · PUANLAMA ANAHTARI

Senaryo 2 · Kitapçık A · Sezgi Empati Educational Assessments · www.sanalsinav.com

1. TAR.11.1.1 · Osmanlı Devleti'nin 1683-1789 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadelelerini sonuçları açısından değerlendirebilme · kolay

10 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Belgrad'ın (ve Sırbistan'ın kaybedilen kısmının) Avusturya'dan geri alındığını belirtir.	4
b)	Yabancı (Fransız) tüccarların ayrıcalıklarının kalıcı hâle geldiğini belirtir.	2
b)	Bunun yerli üretimi ve esnafı zayıflattığını, Avrupa'ya ekonomik bağımlılığı artırdığını ya da gümrük gelirlerini azalttığını açıklar (benzeri bir olumsuz ekonomik etki de kabul edilir).	4

a) **Örnek cevap:** Belgrad, Avusturya'dan geri alınmıştır.

b) **Örnek cevap:** Fransız tüccarların ayrıcalıkları kalıcı olmuştur. Uzun vadede yabancı tüccarlar karşısında yerli esnaf ve üretim zayıflamış, Osmanlı ekonomisi Avrupa'ya bağımlı hâle gelmiştir.

Sık hatalar: Kapitülasyonların ilk kez bu dönemde verildiğini sanmak; Uzun vadeli etki yerine yalnızca Fransa ile dostluğu yazmak

2. TAR.11.1.1 · Osmanlı Devleti'nin 1683-1789 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadelelerini sonuçları açısından değerlendirebilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Osmanlı donanmasının büyük ölçüde yok olduğunu belirtir.	2
a)	Osmanlı'nın denizlerdeki savunma gücünün zayıfladığını ya da savaşın Osmanlı aleyhine gelişmesine katkı yaptığını belirtir.	2
b)	Donanmanın yeniden kurulması ya da deniz subayı yetiştirmek için Mühendishane-i Bahrî-i Hümayun'un açılması gibi bir düzenlemeyi yazar (dönemin başka geçerli bir askerî düzenlemesi de kabul edilir).	5
b)	Düzenlemeyi yenilginin ortaya koyduğu teknik, eğitim ya da donanma eksikliğiyle ilişkilendirir.	2
c)	Rus tehdidinin yalnızca Karadeniz ve kuzey sınırlarıyla sınırlı kalmayıp Akdeniz, Ege kıyıları ve adalara da ulaştığını belirtir.	2
c)	Osmanlı Devleti'nin savunmasını birden çok cephede yapmak zorunda kaldığını ya da Rusya'nın büyük bir deniz gücü hâline geldiğini belirtmek değerlendirir.	2

a) **Örnek cevap:** Osmanlı donanması büyük ölçüde yok olmuş, denizlerdeki savunma gücü çok zayıflamıştır.

b) **Örnek cevap:** Modern deniz subayı yetiştirmek için Mühendishane-i Bahrî-i Hümayun açılmıştır. Çünkü yenilgi, Osmanlı'nın denizcilik tekniğinde ve eğitiminde geri kaldığını göstermiştir.

c) **Örnek cevap:** Rus tehdidi artık yalnızca Karadeniz'de değil Akdeniz ve Ege kıyılarında da vardı; Osmanlı birden çok cephede savunma yapmak zorunda kaldı.

Sık hatalar: Çeşme baskını Karadeniz'de gerçekleşmiş sanmak; Düzenleme örneği olarak Lale Devri yeniliklerini yazmak; Sonucu yalnızca 'yenildik' diye geçmek

3. TAR.11.1.2 · Lale Devri'nde Osmanlı devlet ve toplum hayatında meydana gelen değişimi tarihsel bağlamı içerisinde yorumlayabilme · kolay

10 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Matbaa, çiçek aşısı ve tulumbacılık (yangın söndürme örgütü) yeniliklerinden ikisini yazar.	2
a)	Birinci yenilik için uygun bir toplumsal katkı belirtir (ör. kitabın hızlı ve ucuz çoğaltılması, hastalıktan korunma, yangınlarla mücadele).	2
a)	İkinci yenilik için uygun bir toplumsal katkı belirtir.	2
b)	1718 Pasarofça Antlaşması'ndan sonra savaşı ara verildiğini, barış ortamı oluştuğunu belirtir.	2
b)	Barış ortamının devlete Avrupa'yı tanıma ve yeniliklere yönelme fırsatı verdiğini açıklar.	2

a) Örnek cevap: Matbaa: kitaplar daha hızlı ve ucuz çoğaltılır. Çiçek aşısı: insanlar bu hastalıktan korunur.

b) Örnek cevap: Pasarofça Antlaşması'ndan sonra savaşı ara verilmiş, bu barış ortamında devlet Avrupa'yı tanımaya ve yenilik yapmaya yönelmiştir.

Sık hatalar: Yeniliği yazıp toplumsal katkısını belirtmemek; Lale Devri'ni Patrona Halil İsyanı ile başlatmak

4. TAR.11.1.2 · Lale Devri'nde Osmanlı devlet ve toplum hayatında meydana gelen değişimi tarihsel bağlamı içerisinde yorumlayabilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Dinî metinlerin basılmasına toplumda ya da ulema arasında karşı çıkanlar bulunduğunu belirtir.	3
a)	El yazması kitap üreten hattat ve müstensihlerin geçim kaygısı ya da tepkilerden kaçınma isteği gibi bir gerekçeyle kısıtlamanın tepkileri önlemeye yönelik olduğunu açıklar.	5
b)	Tercüme heyeti, kütüphaneler, çiçek aşısı, Tulumbacı Ocağı ya da kâğıt, kumaş, çini imalathaneleri gibi bir yeniliği yazar.	2
b)	Seçtiği yeniliğin bilim, sağlık, kültür ya da ekonomi alanındaki bir ihtiyaca yönelik olduğunu belirterek görüşü destekler.	5

a) Örnek cevap: Dinî kitapların basılmasına toplumda ve ulema arasında karşı çıkanlar vardı; el yazması kitapla geçinen hattatlar da işlerini kaybetmekten korkuyordu. Kısıtlama bu tepkileri önlemek için konuldu.

b) Örnek cevap: Arapça ve Farsça önemli eserleri Türkçeye çevirmek için tercüme heyeti kuruldu. Bu, dönemde bilgi ve kültür alanında da ciddi çalışmalar yapıldığını gösterir.

Sık hatalar: Kısıtlamayı matbaanın tamamen yasaklandığı biçiminde anlamak; b maddesinde yine matbaayı örnek vermek

5. TAR.11.1.2 · Lale Devri'nde Osmanlı devlet ve toplum hayatında meydana gelen değişimi tarihsel bağlamı içerisinde yorumlayabilme · zor

20 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Sadabad gibi köşkler, lale ve helva sohbetleri gibi eğlenceler ya da gösterişli yaşam ve israf gibi bir kanıt yazar.	5
b)	Avrupa'ya geçici elçi gönderilmesi, matbaanın kurulması, mimaride Batı etkisi, çiçek aşısı ya da kumaş, çini, kâğıt imalathaneleri gibi kanıtlardan birini yazar.	2
b)	Bu kanıtlardan farklı ikinci bir kanıt yazar.	2
c)	Değişimi Pasarofça sonrası barış ortamı ve Avrupa'yı tanıma ihtiyacıyla ilişkilendirir.	5
c)	Yeniliklerin saray çevresi ve İstanbul ile sınırlı kaldığını, halkın ekonomik sıkıntısıyla birleşen israfın tepki doğurduğunu belirtir.	2
c)	Dönemin hem israfı hem de Batı'ya yönelik ilk yenilik çabalarını içerdiği biçiminde gerekçeli bir yorum yapar (bir görüşü ağır basan ama ötekini de dikkate alan yorumlar da kabul edilir).	4

a) Örnek cevap: Kâğıthane'de Sadabad gibi köşkler yapılmış, lale bahçelerinde eğlenceler düzenlenmiştir.

b) Örnek cevap: Paris'e Yirmisekiz Mehmed Çelebi gönderilmiştir; İbrahim Müteferrika matbaası kurulmuştur.

c) Örnek cevap: Pasarofça'dan sonraki barış ortamında devlet Avrupa'yı tanımak istemiş, Batı'dan yararlanan ilk yenilikleri yapmıştır. Ancak bu yenilikler saray çevresi ve İstanbul ile sınırlı kalmış; halk ekonomik sıkıntı içindeyken yapılan eğlenceler israf olarak görülüp tepki doğurmuştur. Bu yüzden dönem hem israfı hem de Batı'ya yönelik ilk yenilik çabalarını içerir; iki görüş birbirini tamamlar.

Sık hatalar: Kanıt yerine görüşü başka sözcüklerle tekrar etmek; c maddesinde bağlam (barış ortamı, sınırlı etki) kurmadan yalnızca taraf tutmak

6. TAR.11.1.3 · 1755 Lizbon ve 1766 İstanbul depremlerini ortaya çıkardığı etkiler bakımından karşılaştırabilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Depremi dünyanın en iyi biçimde düzenlendiği yönündeki iyimser görüşü sorgulattığını belirtir.	5
a)	Voltaire'in eleştirileri ya da Voltaire ile Rousseau arasındaki tartışma gibi bir örneklerle açıklar.	3
b)	Lizbon depreminin etkisinin felsefi tartışmalarla düşünce alanına ve şehrin dışına (Avrupa'ya) yayıldığını belirtir.	3
b)	İstanbul depreminin kaynakta görülen etkisinin daha çok onarım ve kaynak ayırma gibi uygulama (imar) alanında olduğunu belirtir.	2
b)	İki depremi aynı ölçüt üzerinden karşılaştırarak bir sonuç cümlesi kurar (ör. biri daha çok düşünceyi, öteki daha çok imarı etkilemiştir).	2

a) Örnek cevap: Lizbon depremi, dünyanın en iyi biçimde düzenlendiği yönündeki iyimser görüşü sorgulattı. Voltaire bu iyimserliği eserlerinde eleştirdi, Rousseau ile aralarında tartışma çıktı.

b) Örnek cevap: Kaynaklara göre Lizbon depremi Avrupa'da felsefi tartışmalara yol açarak düşünce hayatını etkilemiştir. İstanbul depreminin etkisi ise daha çok yapıların onarımı ve bunun için kaynak ayrılması gibi uygulamalarda görülür. Kısacası Lizbon daha çok düşünceyi, İstanbul daha çok imarı etkilemiştir.

Sık hatalar: Voltaire'i depremi yaşayan bir Lizbonlu sanmak; Karşılaştırma yerine iki kaynağı ayrı ayrı özetlemek

Madde	Ölçüt	Puan
a)	İki şehirde de devletin yeniden yapımı üstlendiğini ya da kaynak ayırdığını belirterek benzerliği ortaya koyar.	2
a)	Lizbon'da devletin şehir merkezini yeni bir planla baştan kurduğunu ve yeni bir yapı tekniği uyguladığını belirtir.	2
a)	İstanbul'da devletin hazine ve vakıf kaynaklarıyla hasarlı yapıları onarıp bazılarını yeniden yaptığını belirterek farkı ortaya koyar.	2
b)	Tsunami ve yangınla yıkımın çok büyük olması, depremin Aydınlanma tartışmalarının yoğun olduğu bir döneme denk gelmesi, Voltaire gibi düşünürlerin olayı eserlerinde işlemesi, bilgilerin sistemli toplanması ya da benzeri geçerli bir neden yazar.	5
b)	Bunlardan farklı ikinci geçerli bir neden yazar.	4

a) Örnek cevap: İki şehirde de yeniden yapımı devlet üstlenmiştir. Lizbon'da devlet şehir merkezini yeni bir planla baştan kurmuş ve depreme dayanıklı bir teknik uygulamıştır. İstanbul'da ise hazine ve vakıf kaynaklarıyla hasarlı yapılar onarılmış, Fatih Camii yeniden yapılmıştır.

b) Örnek cevap: Lizbon'da deprem, tsunami ve yangınla birleşince yıkım çok büyük olmuştur. Ayrıca deprem, Avrupa'da Aydınlanma tartışmalarının yoğun olduğu bir döneme denk gelmiş ve Voltaire gibi düşünürler olayı eserlerinde işlemiştir.

Sık hatalar: Karşılaştırmada yalnızca farklılık yazıp benzerliği atlamak; Nedenler yerine tablodaki etkileri tekrar etmek